

**ZÁMBÓ ISTVÁN KARNAGY SZOLGÁLATA
VESZPRÉM VÁROS
XX. SZÁZADI MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETÉBEN**

**JAVASLAT
A VESZPRÉMI TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁRBA TÖRTÉNŐ FELVÉTELRE**

**A MAGYAR NEMZETI ÉRTÉKEKRŐL ÉS A HUNGARIKUMOKRÓL ALKOTOTT
2012. ÉVI XXX. TÖRVÉNY ÉS ANNAK 114/2013 (IV. 16) KORM. SZ.
VÉGREHAJTÁSI RENDELETE ÉRTELMÉBEN**

Készítették:

.....
/Somfai Balázs/

.....
/Golarits Miklós/

Veszprém, 2018. január 15.

I. A JAVASLATTEVŐK ADATAI:

1. A javaslatot benyújtó személyek neve: Somfai Balázs ny. főlevéltáros, munkatársa:
Golarits Miklós könyvtáros
2. A javaslatot benyújtó személyek adatai:
 - Név: Somfai Balázs ny. főlevéltáros
 - Levelezési cím: 8200 Veszprém, Diósy Márton u. 2/C, VI/18.
 - Telefonszámok: (88) 408-838, (20) 546-1797
 - Villámposta: somfai.balaazs@hotmail.com

 - Név: Golarits Miklós könyvtáros
 - Levelezési cím: 8200 Veszprém, Csizmadia u. 1/3.
 - Telefonszám: (88) 561-345, (70) 433-0654
 - Villámposta: aritsmik@freemail.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI:

1. A nemzeti érték megnevezése: *Zámbó István karnagy szolgálata Veszprém város XX. századi művelődéstörténetében.*
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása: *Kulturális örökség.*
3. A nemzeti érték fellelhetőségének képzetes helye: Veszprém Város Vegyeskara Egyesület karnagyi irodája, *Hangvilla* Multifunkcionális Közösségi Tér, 8200 Veszprém, Bruszniai Árpád u. 2.
4. Az értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik: *Települési értéktár.*
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Zámbó István életrajza, pályaképe

1932. április 6-án született Székesfehérváron. Szülei hamar elváltak, édesanyja Veszprémbe költözött rokonaihoz, így Zámbó István kisgyermekkorától Veszprémben élt, mindig ezt a várost vallotta szűkebb hazájának. Édesanyja nagy szeretettel és gondoskodással nevelte; testvére nem volt.

Elemi iskolai tanulmányait a Szt. Anna-iskolában kezdte. (Az iskola Anna-kápolna melletti épületét a háborúban lebombázták. Lebontották, helyén épült meg a telefonközpont.)

1942-ben a veszprémi piarista gimnázium diákja lett. A tanintézetet 1948-ban államosították, ott érettségizett 1950-ben. (A gimnázium 1953-ban vette fel Lovassy László nevét.) Mint a háborús diáknemzedékek mindegyike, az ő évfolyamuk is megszenvedte a vészterhes időket. A háború után azonban fiatalos erővel vetették bele magukat jövőjük építésébe, a tanulásba és az igényes közösségi életbe. Az iskola, amíg tehetett, hűen

közvetítette a két és fél évszázados veszprémi piarista oktatás hagyományait és tág teret adott a tanórán kívüli nevelésnek és a közösségformáló foglalkozásoknak. Mindebből Zámbo is kivette részét, sőt, sok vonatkozásban vezető szerepet vitt diáktársai közt.

Életpályaként a zenei pályát választotta. Lukin László biztatására jelentkezett a Zeneakadémiára, Budapestre. Vásárhelyi Zoltán karvezetői osztályába került. Zeneakadémiai hallgatóként népzene gyűjtő utakon vett részt több megyében. Zámbo szeretettel emlékezett mestereire, Ligeti Györgyre, Gárdonyi Zoltánra, Szöllősy Andrásra, Ország Tivadarra. 1956-ban szerzett diplomát középiskolai énektanár—karvezető szakon.

Hazatérve felnevelő városába, 1956-tól a veszprémi zeneiskola tanára lett, később 1967-ig az igazgatóhelyettesi tisztséget viselte. Vezette egykori iskolájának, a Lovassy László Gimnáziumnak az énekkarát is. 1967-ben a Veszprém megyei zeneiskolák szakfelügyelőjévé tették meg. Dolgozott a mindenkori városi vagy megyei művelődési központban is, 1972-től a város az együttesek függetlenített zeneigazgató karmesterévé nevezte ki, e tisztséget 1982-ig viselte.

Felismerve a város dalostársadalmának és zeneértő közönségének igényét és a kedvező történelmi pillanatot, 1956 őszén megszervezte és megalapította Veszprém Város Ének- és Zenekarát. Az éppen csak megkezdett művészeti építőmunkát váratlanul megszakították a forradalmi események, majd különösen a régi hatalom visszatérte és reakciója. 1957 elején nyílt mód újra összejönnie az együttesnek, ekkor Zámbonak, pályatársainak és barátainak lényegében újból kellett szerveznie mindent, a tagság is felerészben kicserélődött. Nagyszerűen értett a közösség építéséhez, az egy cél érdekében összegyűltek vezetéséhez.

Az énekkar — a két részegyüttes elkülönülése után, 1961-től — fokozatosan egyre nagyobb sikereket ért el, az 1965-ös arezzói eredmények nemcsak hazai, hanem nemzetközi visszhangot is kiváltottak. Zámbo 1982-ig vezényelte együtteseit. Hatalmas műsoranyagot mozgatott meg. Az énekkar élén eltöltött két és fél évtizede alatt a kórus több mint 150 zeneszerző több száz alkotását tanulta meg és adta elő az európai és a magyar zeneirodalom legjavából. A zeneszerzők sora a XV—XVI. század mestereitől a klasszikusokon keresztül a XX. századi komponisták legnagyobbjaiig ívelt. Emellett Kodály és a magyar népdal is ott volt Zámbo érdeklődésének fókuszában. Hasonlóan jellemezhető a pálcája alatt a Veszprémi Szimfonikus Zenekar teljesítménye, a hangszeres együttes is sikeres pályát mondhatott magáénak. Zámbo a zenekarral úttörő feladatot látott el a megyei koncerthálózat kiépítésében, a megye városaiban, nagyközségeiben az ifjúság zenei nevelése terén. A Zámbo által elindított Országos Kamarazenekari Fesztiválok 1965-től az új magyar zene országosan számon tartott fórumává avatták Veszprémet. A zenekar 1970-ben hivatásos együttesé válhatott. A Dunántúl egyik legtöbbet foglalkoztatott szimfonikus zenekara volt. Szomorú tény, hogy a társadalmi-intézményi változások folyamányaként a zenekar 1993-ban megszűnt.

Megemlítendő Zámbo több évtizedes zenepedagógusi szerepe is, amely a jövő zeneértő és zenét művelő közönségének kinevelését célozta, és amely valóban hatékonyan bizonyult. Ám jövőbe mutató nagyszabású terve, a komplex zenei intézményt körvonalazó veszprémi Zeneház elgondolása, amelyet 1980-ban tett le az asztalra, mégsem valósulhatott meg.

Karnagyként gyakran állt a közönség előtt, a város lakossága, a környék, a megye zeneszerető közönsége hamar megismerte és megkedvelte. Együtteseinek sikerei révén a szakemberek és a zeneértők előtt országosan is ismertté vált, a kritika is méltányolta tehetségét. Példamutató emberi nagyságát mutatja, hogy sem hiúság, sem valamely politikai nyomás nem térítette le útjáról. Felkészültsége, igényessége, meggyőződése, következetessége és kemény munkával kivívott tekintélye — és bizonyára az együttese tagjaitól feléje áradó feltétlen bizalom — megóvta őt a nemtelen elhajlásoktól. Mindig a tökélyre törekedett, és ezt a színpadon együtteseitől is minden fellépésen elvárta.

1966 karácsonyán házasságot kötött Aszódy Margit kórházhigiénikussal, dalostársával. Házasságukból három leány született. A családban öröklődött a zeneszeretet, két gyermek a zenei pályát választotta.

Zámbó szakmai elismertségét jelzik az elnyert díjak, így a Liszt-díj, hivatásának legmagasabb rangú korabeli elismerése, melyet 1967-ben kapott. 1973-tól 1981-ig A Magyar Zeneművészek Szövetségének elnökségi tagja volt. 1981-ben A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze címet nyerte el. Társadalmi elismertségét mutatja, hogy Veszprém város 2002-ben díszpolgárává avatta. Ugyanebben az évben megkapta A Magyar Kultúra Lovagja címet is.

Sikerei folytán 1976-ban meghívták a Zeneakadémiára, ahol mint docens karvezetést és vezénylési gyakorlatot tanított 1992-ig. 1981-ben pedig a hivatásos Honvéd Férfikar vezető karnagyának nevezték ki. Ezzel gyökeres fordulat állt elő életében, 1982-ben Budapestre költözött. Ahogy írja, nem volt könnyű megválnia Veszprémtől. A Honvéd Férfikarnál 1990-ig működött. Mindemellett vendégkarmesterként rendszeresen dolgozott a Magyar Rádió Énekkarával is.

Kapcsolata Veszprémmel mégsem szakadt meg. 1990-ben Veszprém visszahívta a közben megalapított Zeneművészeti Szakközépiskolához, melynek 5 évig igazgatója volt. 1996-tól 11 évig vezette a Padányi Biró Márton Katolikus Gimnázium énekkarát is. A zene ügyét másutt is szolgálta, 1995-től 2002-ig a Szolnoki Kodály Kórust vezényelte, utolsó éveiben a budapesti Sik Sándor Piarista Kamarakórus karvezetője is volt.

Szinte az utolsó pillanatig dolgozott. Zámbó István 2007. szeptember 16-án fejezte be életét Budapesten. Hamvait — kívánsága szerint — Veszprémben helyezték örök nyugalomra.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Zámbó István szolgálatának értékelése

Zámbó István a veszprémi piarista (kegyestanítórendi) gimnázium tehetséges diákjaként a regőscserkész-mozgalom, a népballada- és néptáncmozgalom neveltje, kórustag és a kóruskultúrájának már diákkorában lelkes szervezője volt.

A budapesti Zeneakadémia középiskolai énektanár—kórusvezetői szakán szerzett diplomájával 1956 nyarán nagy tervekkel tért vissza városába, Veszprémbe, és ettől kezdve a város zenei életének szentelte életét.

A város polgári zenekultúrájának még fennmaradt hagyományaira alapozott, ezt jelképezte a karnagyai pálcá átvétele az agg Gaal Sándortól. A régi dalosok felbuzdítása a jó képességű dalosok hangjának és társadalmi erejének felhasználását jelentette, az énekelni vágyó ifjúság beszerzése pedig az új dalosnemzedék kinevelését tette lehetővé. Mivel a régi dalosok, a régi veszprémi kórusok — mindenekelőtt a hírneves Veszprémi Dalegylet — előadói stílusukban inkább a nyugatias „Liedertafel” avuló hagyományát követték, Zámbónak küldetése lett a város dalkultúrájának a Kodály-iskola szerinti megújítása.

A karnagy és pedagógus a legnagyobb szolgálatot Veszprém művelődéstörténetében Veszprém Város Ének- és Zenekarának megszervezésével (1956—1957), majd a két részegyüttes önálló, párhuzamos útra térte után (1961-től) Veszprém Város Vegyeskarának és a Veszprémi Szimfonikus Zenekarnak a vezetésével és az elért magas színvonal fenntartásával szerezte a városnak.

Hivatása szerint mint zeneiskolai tanár, ill. középiskolai ének-zene tanár, majd szakközépiskolai igazgató gondoskodott az új és új évfolyamok zenei neveléséről, oktatásáról. Városi zeneigazgatóként előadások, műsorok és zenei sorozatok megszervezésével a közművelődés érdekeit, a színvonalas, zeneértő közönség kinevelését és zeneművészet iránti igényeinek folytonos szolgálatát vállalta. Szakfelügyelőként a megye zenei életének

szervezésében is sikeresen tevékenykedett. Eredményeit, észrevételeit, amíg tehetette, még a helyi-megyei hírközegekben is népszerűsítette.

A biennális Országos Kamarazenekari Fesztiválok megszervezésével (1965-től) hervadhatatlan érdemeket szerzett a kortárs magyar hangszeres zene művelése terén, évtizedekre meghatározva Veszprém ilyen irányú szerepét az országban. Azzal pedig, hogy az európai kóruskultúra két hagyományosan legrangosabb porondján: Arezzóban (1965) és Llangollenben (1976) a lehető legmagasabb szintet teljesítette kórusával, tartósan elhelyezte Veszprémet Európa kulturális térképén. A nemzetközi elismertség egyértelmű bizonyítéka Veszprém Város Vegyeskarának az Európai Ifjúsági Kóruszövetség háromévenkénti kórustalálkozóin (Europa Cantat) való rendszeres részvétele, illetve, hogy az e kóruszövetség által évenként, egyszerre csak néhány országban megtartott Nemzetközi Éneklő Hetek rendezvényeit Magyarországon kétszer is Veszprémben bonyolították le Zámbo idejében (1968, 1971), és őutána is városunkban kétszer (1992, 1996).

Munkásságával megalapozta az oratóriumkultúrát Veszprémben, ápolta a klasszikus egyházzenei tradíciókat, elmélyítette Kodály zenei örökségét és utat nyitott a kortárs zenének is. Zámbo István (1932—2007) pályatársaival, mindenekelőtt a szintén kivételes adottságú, egykorú nemzedékbeli kollégáival, Kollár Kálmán (1932—2012) karnaggyal és Káté István (1932—2013) hegedűművésszel, koncertmesterrel együtt az ország zenei kultúrájában élen járó városok egyikévé tette Veszprémet a XX. század második felében. Zámbo tanítványai, egykori dalosai Veszprém Város Vegyeskara mellett további kórusok és zenekarok alapításával éltetik tovább szellemét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információkat megjelenítő források listája: lásd a mellékletek 1. pontjában!

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalaként tekinthető: Veszprém Város Vegyeskara Egyesület honlapja: <http://www.vvve.hu/hu/Karnagyunk/Az-Alapito>

III. MELLÉKLETEK:

1. A megfelelést tanúsító dokumentumok jegyzékei:

A megfelelést tanúsító dokumentumok jegyzékei

Elismerései:

- Liszt-díj (1967)
- A Veszprém Megyéért kitüntető jelvény aranyfokozata (1970)
- A Magyar Rádió elnökének nívódíja (1971)
- A Veszprém Városért kitüntető jelvény aranyfokozata (1975)
- A Munka Érdemrend aranyfokozata (1975)
- Érdemes Művész cím (1981)
- Bartók-émlékplakett (1981)
- Kodály-émlékplakett (1982)
- A Haza Szolgálatáért aranyérem (1984)
- Liszt-émlékplakett (1986)
- Pro Urbe Veszprém (1992)
- Pro Meritis (Veszprém, 1996)
- Veszprém város díszpolgára (2002)

- Szolnok város kulturális díja (2002)
- A Magyar Kultúra Lovagja cím (2002)

Emlékjele:

- Kő—bronz emléktáblája a Veszprémi Panteonban. (Felavatva: 2012. VIII. 17. Lugossy László műve.)

Tiszteletére rendezett hangversenyek:

- Veszprém Város Vegyeskarának díszhangversenye, 70. születésnapja tiszteletére a Megyeháza Szt. István-termében, Veszprém, 2002. IV. 5.
- Tiszteletére rendezett hangverseny a KÓTA „Zengő csudaerdő” c. hangversenysorozatában, a Zeneakadémia kistermében, Bp., 2004. II. 29.

Általa vezényelt önálló hangfelvételek:

- Cl. Monteverdi: Arianna panasza, II. + Liszt F.: Ave maris stella. Ea.: Veszprém Város Vegyeskara, Lehotka Gábor. Kislemez, 1975.
- M. A. Charpentier: Te Deum kettős karra, kettős zenekarra, dupla kvartettre + J. S. Bach: Nun is das Heil und die Kraft, 50. kantáta. Ea.: Veszprém Város Vegyeskara, a Filharmóniai Társaság Zenekara, az Állami Operaház szólistái. Nagylemez, 1978. (Charpentier: világpremier!)
- Liszt Ferenc kantátái. Ea.: Honvéd Férfikar, Állami Hangversenyzenekar.

Önállóan megjelent írásművei:

- Karvezetőknek ajánljuk. Módszertani kiadvány. Veszprém, 1967: 39 oldal. (Elméleti tudnivalók és gyakorlati tanácsok egy énekkar megszervezéséhez, szakmai és társadalmi vezetéséhez.)
- Kariskola. Készült a Magyar Néphadsereg Művészegyüttese Énekkara számára. Szerk.: Zámbo István. Bp., 1983: 116 oldal. (Új módszertani alapkönyv kotta-példákkal.)

Nyomtatásban megjelent népdalgyűjtése:

- Tiszán innen, Dunán túl. 150 magyar népdal. Szerk.: Borsy István, Rossa Ernő. Zeneműkiadó, Bp., 1972. (17. kiad.) Benne Z. I. 3 db bujáki (Nógrád m.) gyűjtése.

Fontosabb szakkikvei, írásai:

- [A] Veszprém városi vegyeskar teljes műsoranyaga 1957-től. = *Veszprémi Műsor*, 1964. március: 15—18. old.
- Veszprém Város Ének- és Zenekarának élete dokumentumokban, 1956—1964. (Az események időrendi jegyzéke.) = Ugyanott, 1964. május: 6—12. old.
- Veszprém zenei életéről. = *Új Helikon*, II. sz. (Veszprém, 1964): 81—86. old.
- Veszprém megye zenei közművelődése. = *Magyar Zene*, 1973/4: 424—433. old.
- Szélesre tárva... (Igazgatói jelentés, 1990/91—1992/93.) = A Veszprémi Zeneművészeti Szakközépiskola és Diákotthon 10 éve. Veszprém, 1993: 16—19. old.
- Veszprém zenei múltja. (Áttekintés a város zenetörténetéről a kezdetektől a II. világháború koráig.) + Felvirágzás. (Áttekintés a veszprémi zenei életről a háború után, különösen Veszprém Város Vegyeskara és a Veszprémi Szimfonikus Zenekar tekintetében.) = Négy évtized kádenciája, 1956—1996. Veszprém Város Vegyeskarának jubileumi évkönyve. Szerk.: Somfai Balázs. Veszprém, 1996: 9—32. old.

- Zeneművészeti Szakközépiskolák Ének- és Zenekarainak II. Országos Fesztiválja, Veszprém, 1997. november 21—23. = A Veszprémi Dohnányi Ernő Zeneművészeti Szakközépiskola és diákotthon 5 éve, 1993/94—1997/98. Válogatás 15 éves iskolánk dokumentumaiból. Szerk.: Mihályfi Lászlóné, Szabóné Becker Hajnalka. Veszprém, 1998: 46—48. old.
- Kultúrák találkozása Queenswoodban, 1994. április. Roy Wales nemzetközi fesztiválja. = Ugyanott, 11—12. old.
- Üdv a zenei „Aranyhíd” építőinek! Az alapító emlékezése. = Aranyhíd. Emlékkönyv a veszprémi országos kamarazenekari fesztiválok történetéről [1965—1988]. Szerk.: Szilágyi György. H. n., 2003: 9—14. old.

Hírlapi cikkeiből:

- A Somogy megyei népi együttes szereplése. = *Veszprémmegyei Népujság* (Veszprém), 1956. VII. 9: 3. old.
- Ének- és zenekarvezetők vizsgája. = *Veszprémmegyei Népujság*, 1956. X. 20: 4. old. (A cikket Z. I. mint megyei zenei referens jegyezte.)
- Szlovák dalosbarátaink művészete. = *Középdunántúli Napló* (Veszprém), 1957. VIII. 25: 4. old.
- Fiatalok hangversenye. = *Középdunántúli Napló*, 1960. V. 20: 2. old.
- A muzsikáló ifjúság éve. = *Napló* (Veszprém), 1973. VII. 10: 5. old.
- Kubában jártam [a II. résztől: ...jártunk]. Zámbo István úti jegyzetei, I—III. r. = *Napló*, 1975. X. 18: 7, X. 25: 7, XI. 1: 7. old.
- Zenei élet: Kodály emlékhangverseny Balatonfüreden. = *Napló*, 1976. III. 9: 3. old.
- Világjáró művészek, elsőrangú zeneművek. Tízéves a veszprémi várkoncert. = *Napló*, 1977. VIII. 26: 5. old.
- Kórusköszöntő: Tíz éves Balatonfüred város Vegyeskara. = *Napló*, 1982. IV. 17: 5. old.
- Requiem egy zenei népművelőért. (Gereben Zoltán halálára.) = *Napló*, 1995. III. 29: 7. old.
- Bemutatkozik a „Lovasi Nyári Kórus”. = Millenniumi Lovasi Napok, 2000. A *Lovasfutár* különkiadása. (Lovas, 2000. júl.): 10. old.

Önmagáról:

- „Visszanéztem félutamból.” Egy osztálytárs emlékezései. = Veszprémi aranyévek, 1942—1950. Szerk.: Albrecht Sándor, Kevés István. Veszprém, 2000: 32—35. old.
- Önvallomása a *Napút*, III. évf. 10. sz. — az 1932-ben született jeles hazai és határon túli személyiségek vallomásaiból összeállított Hatvan jeles hetvenes c. évkönyvben (Bp., 2002): 35—36. old.
- Curriculum vitae. (Életútjáról, ars poëticájáról.) = Aranykönyv. Veszprém Város Vegyeskarának jubileumi évkönyve, 1956—2006. Szerk.: Somfai Balázs. Veszprém, 2006: 171—173. old.

Névcikkei:

- Ki kicsoda a magyar zenei életben? II. kiad. Szerk.: Székely András. Bp., 1988.
- Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon, I—II. köt. Főszerk.: Varga Béla. Veszprém, 2001.
- Hoga György: Veszprém város kitüntetettjei. Veszprém, 2002.
- Who is who Magyarországon. Hübners Verlag, Zug, 2003.
- Veszprém Megyei Színházművészeti Lexikon. [A gerincen: Veszprém Megyei Színháztörténeti Lexikon.] Szerk.: Poór Ferenc. (Veszprém), 2008.

- Varga Béla: Veszprém város lexikona. Veszprém, 2009.
- Magyar Katolikus Lexikon, XV. köt. Szerk.: Diós István. Bp., 2010.

Életművének tudományos rangú értékelése, méltatása:

- A magyar kórusművészet 30 éve. Szerk.: Nagy Olivér. Zeneműkiadó, Bp., 1975: 236 oldal. Z. I.-ről: 118—119. old.
- Maróti Gyula: Magyar kórusélet a Kárpát-medencében. Bp., 2005: 334 oldal. Z. I.-ről külön szakaszban: 295. old.
- Papp Sándor: Zámbó István karnagy köszöntése a 70. születésnapja tiszteletére rendezett díszhangversenyen. = Aranykönyv. Veszprém Város Vegyeskarának jubileumi évkönyve, 1956—2006. Szerk.: Somfai Balázs. Veszprém, 2006: 174—177. old.
- M. Tóth Antal: „Ardere et lucere.” („Lángolni és világítani.”) Emlékezés Zámbó Istvánra. = *Veszprémi Szemle*, IX. évf. 1-4. (12.) sz.: (Veszprém, 2007): 167—172. old.
- Zámbó István Emlékkiállítás. [Veszprém, 2013. V. 25—VI. 20.] (Kiállítási katalógus.) [Szerk.: C. Szalai Ágnes, Baráth Péterné Naményi Teréz.] Kiad.: Veszprém Város Vegyeskara Egyesület, Veszprém, 2013: IV + 12 oldal. (Megjegyzés: a kiállítást képező 12 tábla megtekinthető a Kórus állandó próbatermének falán a Hangvillában.)
- Az előző kiadványt ismerteti, értelmezi, kiegészíti Somfai Balázs kiadványismertetője: *Veszprémi Szemle*, XV. évf. 3. (30.) sz. (Veszprém, 2013): 131—134. old.

Életpályájáról, zenei életművéről, társadalmi hatásáról is:

- Harminc év krónikája (1956—1986). Veszprém Város Vegyeskarának dokumentumaiból vál. és szerk.: M. Tóth Antal. Veszprém, 1987: 212 + 24 oldal.
- Négy évtized kádenciája., 1956—1996. Veszprém Város Vegyeskarának jubileumi évkönyve. Szerk.: Somfai Balázs. Veszprém, 1996: 213 oldal.
- Aranykönyv. Veszprém Város Vegyeskarának jubileumi évkönyve, 1956—2006. Szerk.: Somfai Balázs. Veszprém, 2006: 312 oldal. (Benne: pályaképe; veszprémi munkásságáról összeállított forráskiadvány; róla és karnagyai szolgálatáról írt méltatások, visszaemlékezések; eredmények, trófeák jegyzéke stb.)

További írások (említések) róla vagy róla is:

- [Páldy Róbert] pr: Méltó ének- és zenekart Veszprémnek! = *Veszprémmegyei Népujság* (Veszprém), 1956. IX. 14: 4. old. (A cikk szerzője elismerően ír a leendő karnagyról.)
- Szilvássy László: Tavasz a színpadon... = *Középdunántúli Napló* (Veszprém), 1957. IV. 30: 4. old. (A zeneiskola igazgatója a leánygimnázium ifjúsági hangversenyéről írva, külön méltatja Z. I. karnagy teljesítményét.)
- Vajkai Aurél: Veszprém város Ének- és Zenekarának bemutatkozó hangversenye. = *Középdunántúli Napló*, 1957. VI. 4: 4. old. (A cikk szerzője kiemeli Z. I. érdemeit.)
- Balogh Elemér: „Szegényebb az, aki nem tud a zenével élni.” Bemutatjuk Zámbó István Liszt-díjas karmestert. = *Napló* (Veszprém), 1973. III. 10: 5. old.
- Czingráber János: Zámbó. = *Veszprém megyei Művelődésügyi Szemle*, 8. sz. (Veszprém, 1975): 124—127. old.
- Thiery Árpád: Királynék városa. Szépirodalmi Kvk., Bp., 1981: 280 oldal. Z. I.-ről: 232—233. old.
- Czingráber János: Egy karnagy hazajött. Huszonöt szál szegfű Zámbó Istvánnak. = *Napló*, 1981, IV. 10: 5. old.
- Czingráber János: Füredi Ének: A férfikar bűvöletében. = *Napló*, 1986. IV. 23: 5. old.

- Juhász Frigyes: Nagyobb nyitottság. Beszélgetés Zámbó István karnaggal. = *Magyar Hírlap*, 1986. III. 20: 4. old.
- Filler Katalin: Lemezajánló: Liszt, a kóruskomponista. = *Zeneszó*, I. évf. 7-8. sz. (Bp., 1991): 20. old. Z. I. érdemeiről is.
- [Üveges Sándor] (üs): Zámbó István a virágokat is... = *Napló*, 1992. IV. 7: 5. old.
- Örsi Ágnes: A hangszer az ember. (Interjú Z. I.-nal.) = *Veszprémi Hét*, I. évf. 13. sz. (Veszprém, 1992. VII. 24): 8. old.
- [Üveges Sándor] (üs): Ma is itthon van közöttünk. = *Napló*, 1999. X. 1: 4. old.
- Kováts Sándor: Iskolatörténeti kalauz. Adalékok a Veszprémi Iskolatörténeti Gyűjteményhez. Veszprém, 2000: 196 oldal. Z. I.-ról a 146. oldalon.
- [Balla Emőke] –la: Jubilál a Lovassy-kórus. = *Napló*, 2000. X. 9: 7. old.
- Alma Mater a veszprémi várban. Szerk.: Lechner László. H. n., 2002. Z. I.-ról főleg a Zeneélet és a Népi kultúra szakaszokban.
- Balla Emőke: Mind a mai napig hazajárok. Veszprém város díszpolgára címet kapott a hetvenéves Zámbó István karnagy, Liszt-díjas érdemes művész. = *Napló*, 2002. IV. 6: 7. old.
- Piarista mozaikok. Tanárok — Tanítványok. Emlékkönyv. Szerk.: Varga Miklós. Veszprém, 2005. Z. I.-ról: 43—46. old.
- Balla Emőke: Megvalósulhat az álma is. Zámbó István karnagyra, az igaz emberre vegyeskarának tagjai emlékeznek. = *Napló*, 2007. IX. 19: 7. old.
- Sz. n.: Zámbó István karnagy kezéből kihullt a pálca. (Megemlékezés.) = *Veszprémi 7 Nap*, 13. évf. 38. sz. (2007. IX. 21): 13 old.
- Lechner Judit: Búcsú a karnagytól. Kodály zenéje Veszprémben. = *Új Kalász*, Bp., 2007. dec.-2008. jan.: 19. old.
- A veszprémi Lovassy és Volt Piarista Gimnázium Öregdiákjai Baráti Körének 2008. évi tájékoztatója. (Veszprém, 2008). Z. I.-ról: 13—15. old.
- Bolberitz Pál—Freund Tamás: Hit és tudomány. A reménység végtelen útjain. (Interjúkötet.) Szerk.: Lengyel Klára. Éghajlat Könyvkiadó Kft., h. n. [Bp.], 2010: 230 oldal. Z. I.-ról: 171. old.
- Lechner László: Családtörténet két szólamban, 1. köt. Veszprémi vagyok? Veszprém, 2016: 184 oldal. Z. I.-ról különösen: 129—130, 171—172. old.

Irathagyatéka:

- Zámbó István irathagyatékát, ill. a tevékenységére vonatkozó iratokat a Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára őrzi, egyrészt az általa alapított és vezényelt Veszprém Város Vegyeskara levéltári anyagában, másrészt a saját neve alatt nyilvántartásba vett irathagyatékban, mindkettő rendezés alatt.

2. Támogató nyilatkozatként idézett szakirodalmi közlések:

Támogató nyilatkozatként idézett szakirodalmi közlések

(1)

Az országos szaktekintély kijelentése Zámbó István teljesítményének jelentőségéről

„A történelmi hűség is megköveteli, hogy *Zámbó István*, Veszprém Város Vegyeskarának akkori karmestere hőstettéről is megemlékezzünk, annál is inkább, mert együttesének

kiemelkedő művészi bravúrával nagyon sokat lendített a magyar kórusok külföldön elért sikersorozatán. 1965-ben Arezzóban a veszprémiek az arezzói verseny történetében először *mindent megnyertek*, ami vegyeskarral, nőikarral és a folklór kategóriában elérhető volt. Teljesítményüket sokáig sem olasz, sem más nemzetiségű énekkar nem volt képes megismételni! Ennek volt köszönhető, hogy 1968-ban az Europa Cantat nevű európai kóruszervezet úgy döntött, hogy népszerű rendezvényének, az „Éneklő Hét”-nek soron következő alkalmát Veszprémben rendezi meg, és művészi irányítását Zámbó Istvánra bízta. A „népek együtténeklésének” élményét senki sem felejtí, aki részese volt, köztük jómagam sem. Ezután szinte magától értetődő volt, hogy 1972-ben a következő „Éneklő Hét” megrendezési jogát is a veszprémiek kapták meg.”

Maróti Gyula: Magyar kórusélet a Kárpát-medencében. (A magyar kórusmozgalom összefoglaló áttekintése, főiskolai tankönyvként.) Kiad.: A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága — Anyanyelvi Konferencia, Bp., 2005: 295. old.

Dr. Maróti Gyula (1912—2004) a magyar kórusmozgalom zene- és művelődéstörténetének kutatója, a Kórusok Országos Tanácsának (KÓTA) alapításkori főtítkára, számos cikk, tanulmány, kötet szerzője volt. A fenti idézet legutolsó, már halála után napvilágot látott művében áll.

(2)

A zenetudós összegezése Zámbó István életművéről

Rendkívüli tehetségként került a Zeneakadémiára, a magyar kóruskultúra egyik legnagyobb mesteréhez, Vásárhelyi Zoltánhoz. Igyekezett tanáraitól mindent megtanulni. 1952 nyarán — főiskolai gyakorlatként — Veszprém megyében népművelési felméréssel bízták meg. A feladatot nagyon komolyan vette. Az egyik település zenei együtteséről szóló kritikus hangú jelentésében ezt írta: „*A műsorpolitikájuk nem felel meg dolgozóink igényeinek. Dekadens nevek szerepelnek és már túl közismert mozgalmi dalok. A művek interpretálása is régies stílusú. A miénk most reális és harcos lendületű. Igyekeztem elhítenni egy énekkar jelentőségét a kultúrforradalom továbbvitele érdekében. Egy jó énekkar az egyén humánusabb lelkületének elősegítője.*” [...]

Zámbó István Veszprémet a hazai zenei élet egyik központjává tette azzal, hogy irányításával itt rendezték meg 1965-től 1988-ig az Országos Kamarazenekari Fesztiválokat, amelynek házigazdája, egyben állandó résztvevője a veszprémi zenekar volt. A Zenei Alap támogatásával jeles hazai zeneszerzőket új művek írására ösztönöztek. [...] A veszprémi fesztiválok [...] története alatt mintegy 60 új magyar zenemű került a közönség elé.[...]

A veszprémi vegyeskarral bekapcsolódott az európai énekkari kultúra vérkeringésébe is. Kórusával 1965-ben az olaszországi Arezzóban, a XIII. Guido d' Arezzo Nemzetközi kórusversenyen 3 első díjat, 1970-ben Debrecenben a IV. Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyen 2 első díjat nyert. 1971-ben és 1977-ben a BBC rádió Let the Peoples Sing nemzetközi kórusversenyének vegyeskari kategóriájában első helyezést ért el, 1977-ben megkapta a verseny fődíját, az Ezüst Rózsa serleget. 1974-ben az olaszországi Goriziában, a XIII. A. Seghizzi Nemzetközi Kórusversenyen 2 első, 2 második díj mellett a veszprémi vegyeskar kapta a verseny nagydíját. 1975-ben a bulgáriai Várnában a kórus a bolgár művek bemutatásáért első helyen végzett. 1976-ban a walesi Llangollenben a XXX. Nemzetközi Dalosversenyen Zámbó kórusa a vegyeskari első és a folklór kategória harmadik díja mellett ismét nagydíjas lett. A veszprémi szimfonikus zenekar 1969-ben, a hollandiai Kerkradéban rendezett zenei vilárvényen kapott első díjat. [...]

[Zámbó István] nem megszállott, a valóságtól elrugaskodó, a környezet eseményeit figyelmen kívül hagyó széplélek volt. A saját útját járta, elszántság, rendíthetlenség és igényesség jellemezte. Ez azt is jelentette, hogy a hatalom kultúrpolitikai elvárásainak a maga módján igyekezett megfelelni: gyári munkaközösségek előtt, téeszék zárszámadó közgyűlésein, a szovjet laktanya csapatgyűlésén is hangverseny minőségben adta elő a zeneirodalom legnagyobb alkotásait. A hangzó minőség tekintetében soha nem alkudott. Mindig a legjobbat követelte. [...]

Rendületlenül hitt a magyar zene, különösen az ősi magyar népzene erejében, és ezt a hitét másoknak is át tudta sugározni. 1999. január 22-én, a Magyar Kultúra Napján a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének a Néprajzi Múzeum patinás falai között rendezett ünnepségén köszöntőjében így foglalta össze életfilozófiáját: „*Ardere et lucere — lángolni és fényleni! Merjünk lángolni, merjünk nagyok lenni! Történelmi küzdelmeink, nemes hagyományaink, nemzeti-népi kultúránk hazai és nemzetközi eredményei feljogosítanak erre.*”

M. Tóth Antal: „Ardere et lucere.” („Lángolni és világítani.”) Emlékezés Zámbó Istvánra. = Veszprémi Szemle, 9. évf. 1-4. (12.) sz. (Veszprém, 2007): 167—172. old. Részletek.

M. Tóth Antal (1940) orvos, az orvostudományok kandidátusa, ny. tanszékvezető egyetemi tanár, zenetörténeti kutató, az MTA VEAB Zenetudományi Munkabizottságának elnöke. Számos veszprémi vonatkozású zenetörténeti kötet, tanulmány, szacikk szerzője, szakmai rendezvények szervezője, hosszú időn át a Veszprémi Szimfonikus Zenekarnak, majd Veszprém Város Vegyeskarának aktív tagja, 1986-tól 1989-ig a kórus társadalmi elnöke.

(3)

A korabeli dalos egykorú feljegyzései a kórus első nyugat-európai vendégszerepléséről, a nagyszerű koppenhágai fellépésről, Zámbó István hatásáról

Remek hangulatban és remek közérzettel sorakoztunk a hangversenyterem mögötti folyosón. Közeledett a kezdés pillanata. Karmesterünk még egyszer elsorolta a helyeket, hogy hol és mire kell vigyáznunk, s csak úgy mellékesen megemlítette, talán saját maga vigasztalására, hogy Északon vagyunk, itt sokkal hidegebb vér csörgedez az emberek ereiben, és ne lepődjünk meg, ha a közönség esetleg nem nagyon tapsol és csak mérsékelten fejezi ki tetszését. Éppen csak ez kellett nekünk! Senki nem ijedt meg — mindenki kétségbeesett. Színpadi rutinra már tettünk szert, de ez újdonságnak ígérkezett, hiszen a mi éghajlatunk alatt azt szoktuk meg, hogy a tapson mérjük le, mit adtunk a közönségnek.

Az első szám alatt kicserepesedett a nyelvünk, s lélegzetvisszafojtva hallgattunk el, amikor a végére értünk. Talán még a nyakunkat is behúztuk, úgy vártuk, hogy most mi lesz. Mint mikor a villám az ember háta mögött csap le, úgy robbant ki a taps, s mindjárt az elején vastaps lett belőle. Fellélegeztünk mindannyian, és ezek után már semmi akadálya nem volt annak, hogy valóban hibátlanul énekeljük végig műsorunkat a szünetig.

Műsorunk szünet utáni része, ha igaz, még jobban sikerült, amit az bizonyít, hogy a közönség lelkesedését még tudtuk fokozni. Több számunkat meg kellett ismételni, s amikor a végén egy ismert zeneszerzőjük művét eredetiben, dánul elénekeltük, sikerünket végérvényesen megkoronáztuk. Nem éreztünk sem fáradtságot, sem az északiak „hűvösségét”, mi csak örültünk, de azt nagyon, szívből.

A nagy siker után másnap nagyszerű hangulatban ébredtünk. Mire az étterembe mentünk reggelinket elfogyasztani, ami változatlanul vajból, kenyérből és tejből állt, már tudtak rólunk szállodai társaink. A reggel megjelent lapokban már szerepelt a nevünk, és

természetesen fellépésünk is. Úgy mondták, hogy nagyon jó cikkek jelentek meg rólunk. Különösen egy tetszett nekünk a sok cikk közt, melyben a kórus férfitagjait emelték ki a hölgyekkel szemben. Ugyanebben az írásban történt egy kis baki is, ami azt az állítást bizonyítja, hogy Dániában nem ismerik a magyarok zenéjét. A cikk szerint ugyanis a kórus *Zámbó Zoltán*-műveket is adott elő és az egész hangversenyt *Kodály István* vezényelte végig.

Kovács László: Az első hangverseny és visszhangja. Útinapló-részletek egy munkahelyi faliújságról, 1963. = Aranykönyv. Veszprém Város Vegyeskarának jubileumi évkönyve, 1956—2006. Szerk.: Somfai Balázs. Veszprém, 2006: 271—272. old. A részlet a szerzőnek a munkahelyi faliújságon közzétett harmincrészes cikksorozatából való.

Kovács László (1935—2002) társadalombiztosítási főelőadó, majd a veszprémi társadalombiztosítási igazgatóság titkárságvezetője, a kórusnak 1957-től haláláig hűséges tagja, egy időben (1964—1965) titkára.

(4)

Az agykutató akadémikusnak — középiskolásként egykor a kórus tagjának — megállapításai a zene szerepéről az emberi kreativitásban és Zámbó István karnagyi hatásáról

— *Érdekel, hogy miből áll a te belső világod kötőanyaga. Foglalkoztál-e zenével, képzőművészettel, irodalommal? Hol és mikor? Mit hallgatsz, olvasol, nézegetsz? Alkottál-e te magad is bármely művészeti ágban, vagyis a kreativitásod megjelent-e a művészetben?*

— Az én habarcsom egyértelműen a zene volt, és ma is az. Rengeteg örömet, életre szóló élményeket adott nekem a muzsika, ami egészen biztos, hogy hozzájárult kutatói kreativitásom műveléséhez. Már hétéves koromtól zeneiskolába járatnak szüleim, klarinét szakra. A kezdeti kényszerből hamar rajongás lett. [...] Az első dzsessztrionkat még általános iskola 7. osztályában alakítottuk. [...] Két évvel később új együttest hoztunk létre a gimnáziumban, de ott már 16 évesen meghívást kaptam Nyitrai Endre profi dzsesszmuzsikuskvartettjébe is, amelyet akkor a Dunántúl legjobb együttesének tartottak. Emellett énekeltem Veszprém Város Vegyeskarában és a Lovassy Gimnázium énekkarában, mindkettőt a hihetetlen karizmatikus karnagy, Zámbó István vezényelte. Közben néha a Veszprémi Szimfonikus Zenekarban is kiegészítettem másodklarinéton. [...] Mindenesetre a legfontosabb célt, ami ebben a korban az érzelmvilág gazdagítása, igen jól szolgálták a zenei alkotó tevékenységek, különös tekintettel a dzsesszmuzsikálásra, ami megtanít az improvizációra. [...] A kreatív tudományos gondolkodás során egy ilyen előéletnek igen nagy hasznát veheti a kutató.

Bolberitz Pál—Freund Tamás: Hit és tudomány. A reménység végtelen útjain. (Interjúkötet.) Szerk.: Lengyel Klára. Éghajlat Kvk., [Bp.], 2010: 230 oldal. Az idézett szakaszok a 171—172. oldalról. Kérdező: Kovács Lajos Péter.

Freund Tamás (1959) neurobiológus, agykutató, akadémikus, az MTA elnökhelyettese, a Központi Orvostudományi Kutatóintézet igazgatója. Lovassys gimnazista korában a kórus basszus szólamának tagja.

3. A javaslatához csatolt, saját gyűjteményből vett felvételek felhasználására vonatkozó hozzájárulási nyilatkozat:

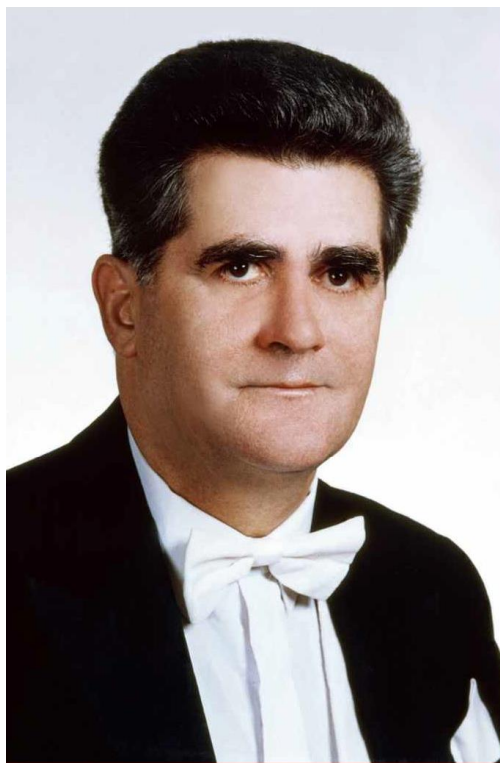
A csatolt képek a Kórus tulajdonát képezik, nyilvánosak, többszörösen közzé vannak téve, a forrás megjelölésével szabadon felhasználhatók.

Veszprém, 2018. január 10.

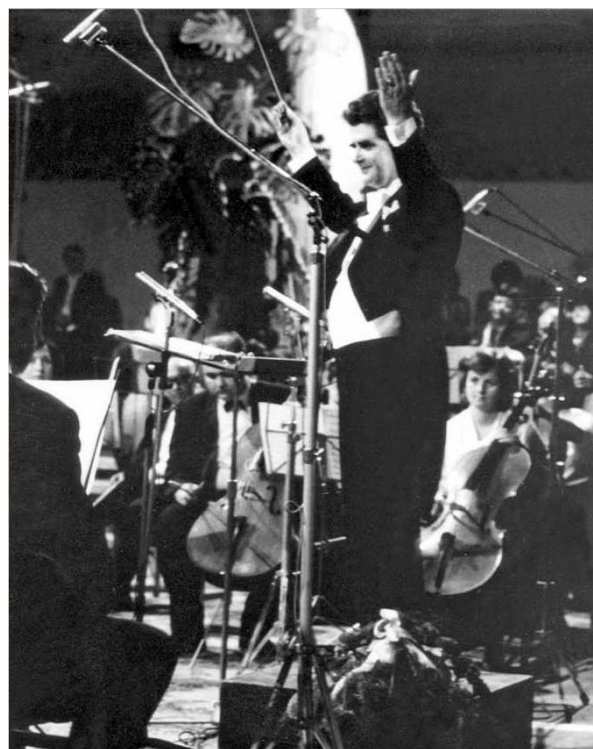
.....
/Erdélyi Ágnes/
karnagy

.....
/Bélafi László/
elnök

4. Fényképek

Zámbo István (1932—2007)

A karnagy két arca

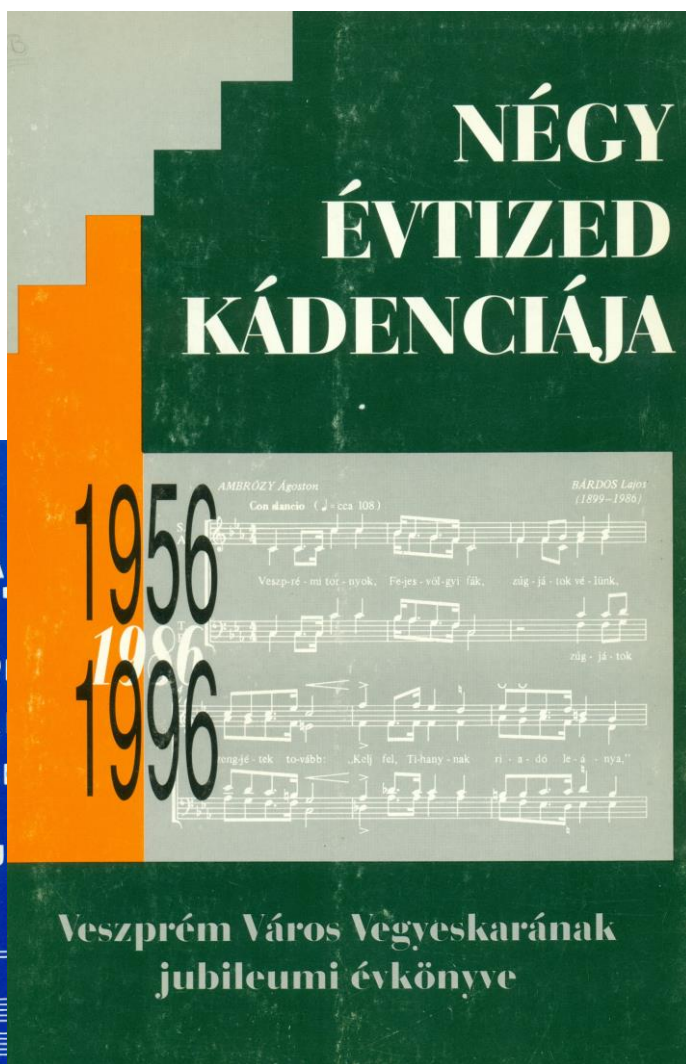
Az arezzói harang

A llangolleni sárkány

További trófeák

A Kórus jubileumi kiadványai

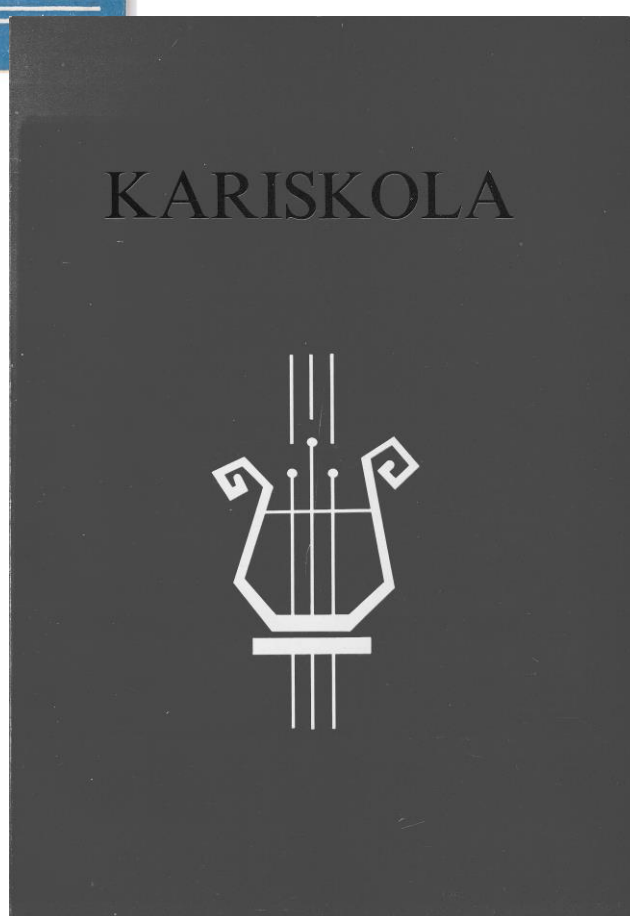
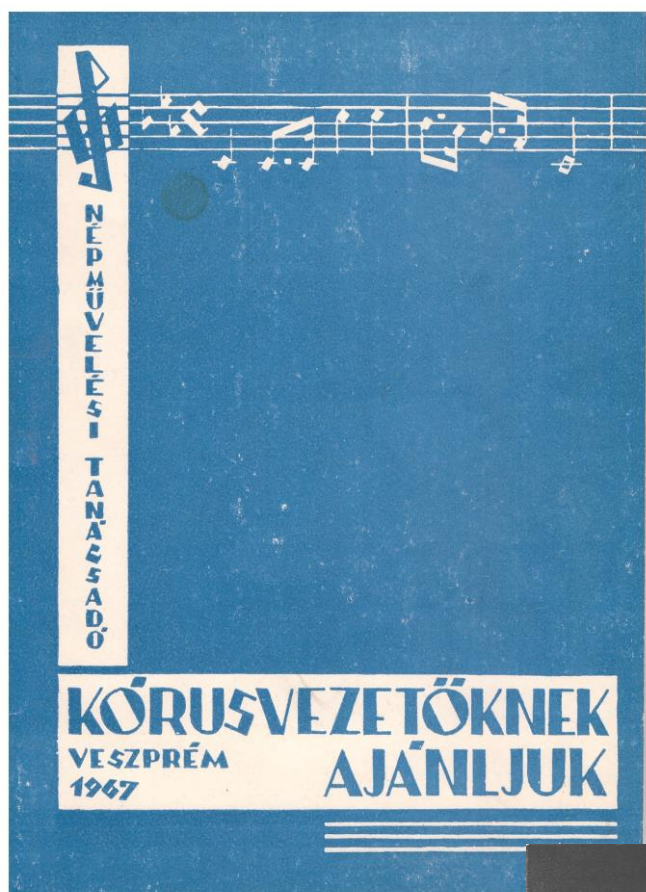
**NEMZETKÖZI
ÉNEKLŐ HÉT
• VESZPRÉM •**

**NEMZETKÖZI
ÉNEKLŐ
HÉT**

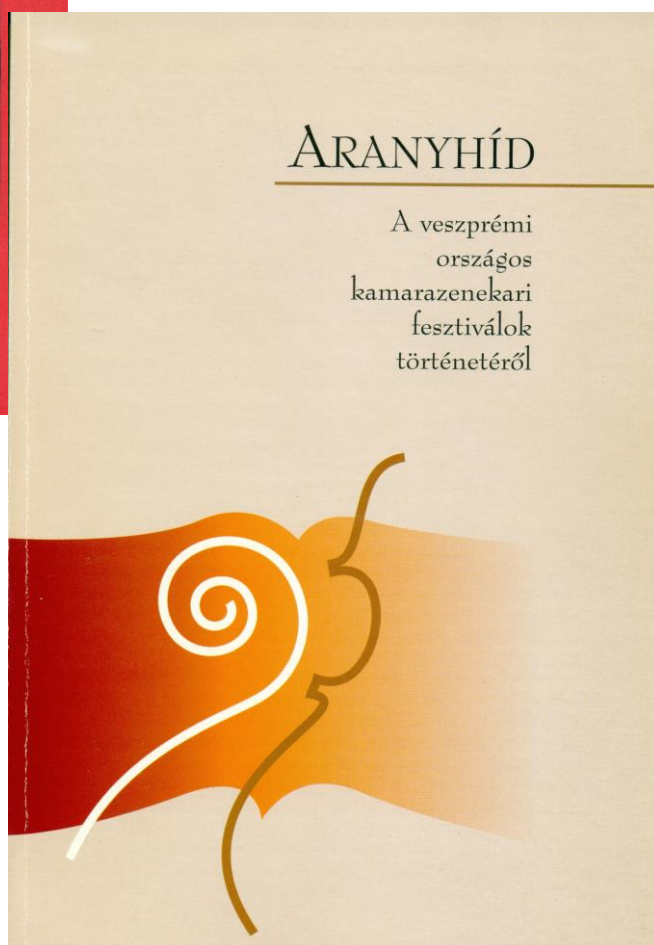
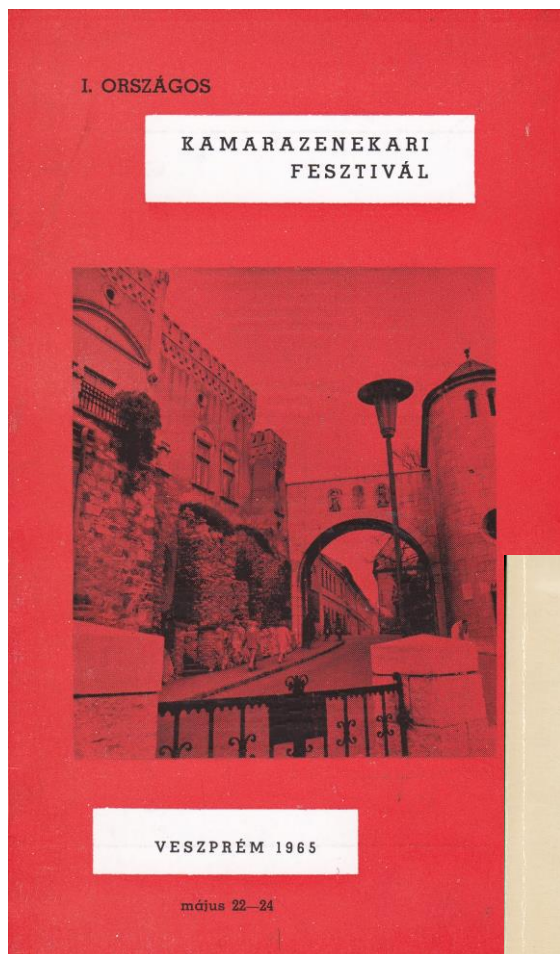
**VESZPRÉM
1971
július 18-26**

Az Europa Cantat mozgalom első két veszprémi éneklő hetének programfüzete

Zámbó István módszertani munkái

Veszprém az országos kamarazenekari fesztiválok színhelye volt

Kedvezményezett: Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata | 8200 Veszprém, Óváros tér 9.
A kiállítás megvalósítója: Veszprém Város Vegyeskara Egyesület | 8200 Veszprém, Brusznjai u. 2.

„Veszprémi zenei hagyományok ápolása, fejlesztése
civil közösségépítő tevékenységgel összekapcsoltan”

„Veszprém integrált településfejlesztés –
belváros funkcióbővítő rehabilitációja I. ütem
(Új Széchenyi Terv – KDOP 3.1.1/D)”

Zámbó István Emlékkiállítás

ÚJ SZÉCHENYI TERV